

שמן הסתם לא מכר לו דרך.

וקשה הא תו למה ליי? הרי מחלוקת זו היינו הך, כמו המחלוקת גבי בית, אם כן מדוע המשנה חוזרת ושונה מחלוקת זו גבי שדה.

ואם בשביל להשמיענו שנחלקו גם בבית וגם בשדה, אפילו שהסברות למניעת מעבר דרכם שונות זו מזו, את זה אנו יודעים כבר ממה שהמשנה הביאה את מחלוקת רבי עקיבא וחכמים ברישא של המשנה גבי שדה, ומדוע הוצרכה המשנה להביא גם מחלוקת זו שבסיפא, שכבר שנינו אותה גבי בית.

אלא לאו משנה יתירא זו הא קא משמע לך, דרבי עקיבא סבר: מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי: מוכר בעין רעה מוכר.

ומסקינן: אכן שמע מינה, שרבי עקיבא וחכמים נחלקו גם בשאר מכירות שאין בהם טענת דריסה דרך הרשות וטענת קנין נכס ללא דרך אליו, אם המוכר בעין יפה מוכר

או בעין רעה מוכר⁽⁷⁾.

איתמר: רב הונא אמר רב: הלכה כדברי סא-ה חכמים, שהמוכר בעין רעה מוכר.

ורב ירמיה בר אבא אמר שמואל: הלכה כרבי עקיבא, שהמוכר בעין יפה מוכר.

אמר ליה רב ירמיה בר אבא לרב הונא: כיצד אתה אומר בשם רב שהלכה כדברי חכמים, והא זמנין סגיאין — והרי פעמים רבות אמריתח קמיה דרב הלכתא — אמרתי לפני רב שהלכה כרבי עקיבא, ולא אמר לי ולא מידי — ולא כלום!

אמר ליה רב הונא לרב ירמיה: היכי תניתח? כיצד שנית את מחלוקת רבי עקיבא וחכמים לפני רב.

אמר ליה רב ירמיה: איפכא תנינא, שנית את המחלוקת, שרבי עקיבא סובר בעין רעה מוכר, וחכמים סוברים בעין יפה מוכר, כלומר הפוך מהאופן ששנה רב הונא.

שהיה קודם בשעה שהיה שייך למוכר. ורצה להוכיח ממה שרצו בגמרא לומר, כי לכן יש ללוקח דרך, לפי שאין אדם רוצה שיפרח באויר. ולפי זה ודאי אם נותן לו דרך עקלתון, כבר אינו פורח באויר. ואם כן אף למסקנא שעיקר הטעם משום מוכר בעין יפה, יש לומר כי בעיקר הדין הגמרא לא חזרה בה, וגם למסקנא יכול לתת לו דרך עקלתון, כי אין זה מפחית כל כך מהעין היפה אם נותן לו דרך עקלתון, כיון שיש לו על כל פנים דרך.

אבל חזר העין יצחק והוכיח מדברי הרשב"ם לעיל, כי למסקנא שטעמו של רבי עקיבא משום שבעין יפה מוכר אינו יכול לתת דרך עקלתון.

שדה, שאם היו משמיעים לנו את דעתם רק גבי בית היינו אומרים שטעמם משום שבבית אין לבעל הבית טענה שהקרקע מתקלקלת בדריסה, מה שאין כן בשדה. ואם היו משמיעים לנו את דעתם רק גבי שדה, היינו אומרים שטעמם משום שבשדה אין לבעל השדה טענה שהמעבר בשדה מונע ממנו שימוש בשדה, מה שאין כן בבית, שהמעבר בבית מונע מבעל הבית לעשות שימושים צנועים.

7. בעין יצחק [ח"ב סי' סח] נשאל במוכר בור ודות שאינו צריך ליקח לו דרך, כי בעין יפה מוכר, האם יכול המוכר לתת לו דרך עקלתון או שמחויב לתת לו דרך הקרובה ביותר, וכמו

אמר לו רב הונא: כיון ששנית את מחלוקתם כך, משום הכי לא אמר לך ולא מידי, כאשר אמרת לו שהלכה כרבי עקיבא, כיון שלפי האופן ששנית לו, ההלכה שמוכר בעין רעה מוכר.

אמר ליה רבינא לרב אשי: לימא רב ושמואל, שנחלקו האם הלכה כרבי עקיבא או הלכה כחכמים אזדו לטעמייהו כלומר יצא טעם דבריהם ונתבאר שזו היא סברתם ממקום אחר⁽¹⁾.

כי מצאנו במקום אחר שרב סובר בעין רעה מוכר ושמואל סובר בעין יפה מוכר.

דאמר רב נחמן אמר שמואל: האחין שחלקו בשני שדות שהשאיר להם אביהם, והיו השדות זו לפנים מזו, ואביהם היה רגיל להכנס לשדה הפנימית דרך השדה החיצונית, אין להן לא דרך זה על זה, האח שקיבל את השדה הפנימית אינו יכול לדרוש מאחיו שקיבל את השדה החיצונית להניח לו להכנס דרך שדהו כדרך שהיה עושה אביהם.

שלדעת שמואל האחיים נחשבים שותפים גמורים בכל הירושה, וכאשר הם חולקים את הירושה, הרי הם מוכרים זה לזה את חלקם המשותף שהיה להם בחלק שקיבל כל אחד, וכאשר מכר האח שקיבל את השדה הפנימית את חלקו שבשדה החיצונית לאחיו, מכר בעין יפה, ולא השאיר לעצמו דרך ומעבר בשדה החיצונית שמכר⁽²⁾.

ולא פולמות זה על זה, אם קיבל אחד האחיים חצר ובית, ואחיו נטל את הקומה השניה, האח שנטל את העלייה אינו יכול להניח סולם בחצר אחיו כדי לעלות לעליה.

ולא חלונות זה על זה אם חלקו האחיים שני בתים, יכול האחד לבנות חומה מול חלון אחיו, ואין יכול הלה להתנגד לסתימת אורו.

ולא אמת המים זה על זה, אם חלקו האחיים את שדות אביהם, ואחת השדות היתה סמוכה לאמת המים, ואביהם היה רגיל להטות את המים דרך שדה אחת אל השדה השניה, האח שנטל את השדה הרחוקה מהמים אינו יכול להוליך מים מהנהר דרך שדה אחיו.

והזהרו בהן שהלכות קבועות הן! כלומר שכך ההלכה.

והיינו שמואל לטעמו שפסק הלכה כרבי עקיבא שמוכר בעין יפה מוכר. ומאותו טעם פסק גבי האחיים שמכרו זה לזה חלקם בירושה, שלא השאירו לעצמם זכויות בחלק שמכרו, כיון שמכרו בעין יפה.

ורב אמר: יש להן! ויכול האח האחד לכפות את אחיו לתת לו דרך בשדהו או לכפותו שלא להחשיך את דירתו, ויכול לכפותו להניח לו לשים סולם בחצירו כדי לעלות לעלייה, וכן כופהו להניח לו להעביר מים דרך שדהו.

1. ר"י בן חכמון.

2. והאח שקיבל את השדה החיצונית, אינו

נחשב מוכר בעין רעה, שהרי את חלקו בשדה הפנימית מכר בעין יפה, ובשדה החיצונית אינו

שתהיה לו אפשרות להשתמש בחלקו בירושה בדיוק באותו אופן שהיה אביו משתמש בו.

אבל בהא במחלוקת רבי עקיבא ורבנן, גבי מכירה שאינה ירושה — **אימא מודי ליה רב לשמואל** שבעין יפה מוכר ואינו משייר לעצמו דברים הנצרכים לחלקו.

ואי איתמר בהא, ואם היה נאמר מחלוקת רב ושמואל רק כאן גבי מכירה. היינו אומרים כי רק **בהך קאמר שמואל**, שמוכר בעין יפה מוכר. **אבל בהא** גבי ירושה — **אימא מודי ליה לרב** שהאח בעין רעה מוכר, כיון שיש לו טענה שרוצה לדור בחלקו כמו שדרו בו אבותיו. לכן **צריכא** הגמרא להשמיענו את מחלוקת רב ושמואל גם כאן גבי מכירה, וגם לעיל גבי ירושה.

אמר ליה רב נחמן לרב הונא: האם הלכתא כוותין כמונו — כשמואל הסובר כי בעין יפה מוכר, [שרב נחמן היה תלמידו של שמואל], או הלכתא כוותיכו כמוכם — כרב הסובר כי בעין רעה מוכר, [שרב הונא היה תלמידו של רב]?

אמר ליה רב הונא: הלכתא כוותיכו —

ורב לטעמו שמוכר בעין רעה מוכר, והאח שייר לעצמו בחלוקה שמכר לאחיו כל דבר שהוא נצרך לחלק שקיבל, כגון מעבר ואור.

אמר לו רב אשי לרבינא, המחלוקת של רב ושמואל כאן גבי מכירה, אינו ממש כמו מחלוקתם לעיל גבי ירושה, ואין ללמוד ממחלוקת אחת לשניה:

ומשום כך **צריכא**, הוצרכו רב ושמואל לפרש מחלוקתם בין גבי מכירה ובין גבי ירושה, משום **דאי אשמועינן** מחלוקתם רק **בהיא**, גבי ירושה, היינו אומרים כי רק **בהיא קאמר רב**, שהאח מוכר בעין רעה ומשייר לעצמו בחלק אחיו כל דבר שהוא נצרך לחלקו משום **דאמר ליה** האח לאחיו: **בעינא למידר ביה כי היכי דדרו ביה אבהתי**, רצוני לדור בחלקי שירשתי, באותו אופן שדרו בו אבותי, שהיה להם דרך והיה להם זכות שימוש בכל הדברים.

תדע, שטובה היא טענה זו שטוען האח, **דכתיב:** [תהלים מה יז]: **"תחת אבותיך יהיו בניך"**.

לכן יש סברא שמשייר בחלק שמוכר, כל דבר שהוא נצרך לחלקו, כיון שמעונין

לתת את הדרך ולמכור בעין יפה, לא קנאו בעל השדה הפנימי, כיון שהולכים אחר המקבל שאינו רוצה את הדרך בשעת חלוקה.

ובשיטה מקובצת בשם שיטה לא נודע למי פירש, כי כיון ששניהם מוכרים זה לזה בעין יפה זה היפך מזה, יש לנו להעמיד כל אחד בשלו ושלא יקח משל חברו כלום, וכעין מה שאמרו בגמרא במוכר לשנים בבת אחת, שאינו מוכר בעין יפה לאחד על חשבון השני.

נחשב מוכר אלא לוקח, ובלוקח לא שייך עין יפה, כך פירש הרשב"ם.

אבל התוס' ר"ד הקשה על פירוש הרשב"ם, כי מכל מקום כיון שהחיצון מוכר את השדה לפנימי, היה לו לשייר דרך לפנימי. לכן פירש, כי כיון שהפנימי שצריך לקבל את הדרך, הוא זה שמוכר את השדה החיצוני שבו הדרך, הרי הוא מסתלק מן הדרך מפני שמוכר בעין יפה, ואף על פי שהחיצוני שנותן את השדה לפנימי, רוצה

בעין רעה לפנימי, אלא באופן שמוכר את הבית הפנימי ומשאיר לעצמו את הבית החיצוני, אבל באופן שמוכר גם את הבית הפנימי וגם את הבית החיצוני, כולם מודים שלזה מכר את כל הבית הפנימי ולזה מכר את כל הבית החיצוני, ואין לבעל הפנימי שום זכות בבית החיצוני, כי אינו נותן לאחד בעין יפה על חשבון האחר⁽⁴⁾.

כל שכנ אם מסר בית חיצון במתנה לפנימי במכר, שודאי אינו מוכר ללוקח בעין יפה על חשבון מקבל המתנה.

ואם מסר בית חיצון במכר, לפנימי נתן במתנה — סבור מינה חשבו ללמוד מכאן: כי אין להן דרך זה על זה, כי כיון שמוסר את שני הבתים, אינו נותן לאחד בעין יפה על חשבון השני.

ולא היא!

הלכה כמוכס, כשמואל, הסובר כרבי עקיבא שהמוכר בעין יפה מוכר⁽³⁾. משום דמקרביתו לבבא דריש גלותא דשביחי דייני — שאתם קרובים לשער ראש הגולה שמצויים שם דיינים, ומשום כך בקיאים אתם יותר בדיני ממונות, שרב נחמן [תלמידו של שמואל] היה חתנו של הנשיא, והיה מצוי במקום הדיינים וראה מעשים בכל יום כיצד דנים הדיינים.

איתמר: שני בתים שהיו זה לפנים מזה, והמעבר מהבית הפנימי לרשות הרבים הוא דרך הבית החיצוני, אם מסר את שניהם בבת אחת לשני אנשים שונים במכר, או שמסר את שניהם במתנה לשני בני אדם — אין להן דרך זה על זה, ולבעל הבית הפנימי אין מעבר דרך הבית החיצון, כי כמו שהמוכר מכר ונתן בעין יפה לפנימי, כך גם מכר ונתן בעין יפה לחיצוני.

ואפילו לדעת רבנן אינו נחשב שמוכר ונותן

המים ודרך, על דעת כן חלקו, שכל אחד אינו משיר לעצמו כלום בחלק חברו, ומוכר לאחיו כל זכות שיש לו בו, וכלקוחות הם מחלקים את הירושה.

4. כתב הדברי חיים [להג"ר יצחק אויערבך, דיני מכירה סי' לח]: כי אפשר שרק אם מכר לשניהם זה בפני זה, או אומרים שאינו נותן לאחד בעין יפה על חשבון השני, אבל אם מכר באופן שהפנימי לא ידע שמוכר באותה שעה את החיצון לאחר, והחיצון ידע שהפנימי קונה באותה שעה, יש לומר שקנה הפנימי את הדרך, כיון שהפנימי כוונתו לקנות את הדרך, והחיצון, כיון שיוודע שהפנימי אינו יודע ממכירת החיצון ומשום כך סומך שיהיה לו דרך, ממילא קנה

3. הרשב"א [בשו"ת ח"ב סי' רצה] נשאל, שכאן נפסקה הלכה כשמואל, ונתבאר בגמרא ששמואל סובר כי האחים שחלקו נחשבים כלקוחות, הקונים זה מזה את החלק שלקחו לעצמם בירושה, ואילו בפרק בית כור נפסקה ההלכה כרב שאמר יורשים הם, וכשחלקו האחים מתברר שכל אחד ירש מאביו את החלק המסוים שקיבל. ולכן אם בא בעל חוב של אביהם ונטל את חלקו של אחד מהם, בטלה החלוקה, וכל האחים מפסידים בשוה.

ותירץ הרשב"א, שלענין טריפת לקוח הם חולקים את הירושה כירורים, כי אותו אח שניטל חלקו, אילו היה יודע שיבא בעל חוב ויטול חלקו, לא היה נוטלו בחלוקה, לכן בטלה חלוקתו. מה שאין כן כאן לגבי חלונות ואמת

הקבועים — מכורים בכלל הבית, ואילו המיטלטלים אינם מכורים.

ומשום כך **מכר את הדלת**, שקבועה היא בבית, **אבל לא את המפתח** שדבר המיטלטל הוא.

וכמו כן **מכר את המכתשת** קבועה שמחוברת לקרקע **אבל לא את המכתשת המיטלטלת**.

וכן **מכר את האיציטרוביל** — את מסגרת העץ שסביב הריחיים⁽⁵⁾, [והוא משמש שלא יתפור הקמח⁽⁶⁾], שהוא קבוע, ואין מזיזים אותו ממקומו, **אבל לא את הקלת** — האפרכסת ששופכים לתוכה את התבואה כדי לטוחנה⁽⁷⁾, ואינה נמכרת עם הבית לפי שמיטלטלת היא, **ולא את התנור ולא את הכירים**, שמיטלטלים הם.

אבל **בזמן שאמר לו המוכר ללוקח: הוא וכל מה שבתוכו** — שמוכר לו את הבית וכל מה שבתוכו, **הרי כולו מכויר**, כל תשמישי ס-ה ב הבית הללו, שנימנו במשנה, בין הקבועים ובין המיטלטלים, מכורים עם הבית, אבל שאר חפצים שאינם מוזכרים כאן במשנה אינם מכורים, ואף על פי שאמר כי מוכר כל מה שבתוכה, לפי שבלשון זו אין כוונה להוסיף במכר אלא רק חפצים המיוחדים

שהרי **מי לא תנן** לקמן [עא א]: **במה דברים אמורים** שרבנן חולקים וסוברים כי הלוקח צריך לקנות דרך מן המוכר, אבל המוכר לא צריך לקנות דרך מן הלוקח משום שהמוכר בעין רעה מוכר, היינו דווקא **במוכר, אבל בנותן מתנה** מודים רבנן שבעין יפה **נותן את כולו**, ונותן גם את הדרך.

אלמא, לדעת רבנן הסוברים כי מוכר בעין רעה מוכר, מכל מקום מודים כי **מאן דיהיב מתנה** — **בעין יפה יהיב**,

הבא נמי כאן גבי מוכר את הבית החיצון ונותן במתנה את הבית הפנימי, **מאן דיהיב מתנה** — **בעין יפה יהיב**, ולא רק לדעת רבנן הסוברים כי מוכר בעין רעה, שלדעתם ודאי מוכר בעין רעה לטובת מקבל המתנה, אלא אף לרבי עקיבא הסובר כי בעין יפה מוכר, בכל זאת לנותן מתנה נותן בעין יפה יותר, ולכן יש למקבל המתנה מעבר דרך הבית החיצוני, כי בזה שנתן לאחד במתנה מוכח כי הנותן רוצה בטובת מקבל המתנה יותר מן הלוקח.

מתניתין:

המוכר את הבית ולא פירש מה כלול במכירת הבית — כל תשמישי הבית

בריטב"א לעיל. אבל המאירי [בדעה הראשונה] והראב"ד נוקטים, שהאיציטרוביל היא הריחים התחתונה שהיא מחוברת בטיט וקבועה.

6. מאירי

7. כן פירשו הרשב"ם ורש"י [לעיל כ ב], והיד רמה [כאן אות מ, ובפ"ב אות מז], והר"י מיגש

החיצון על דעת כן שיהיה לבעל הפנימי דרך.

5. כך פירשו רשב"ם כאן, ורש"י לעיל [כ ב]. והרמב"ם בפירוש המשניות פירש, שהוא עץ כעין ריחים שעליו מעמידים את הריחים לטחינה, ובזבין [פ"ד מ"ב] כתב: עגול של עץ מניחין תחת הריחים כדי שיוורמו מעל הארץ בעת הטחינה וגם הוא בנוי בקרקע. וכן משמע